

Belgisch Nederlands versus Nederlands Nederlands

Johan Decaluwe

Structuur

1. Feiten
 - 1.1 Positie van de Standaardtaal
 - 1.2 Kenmerken van de Standaardtaal
2. Houding / Beleid ten aanzien van de Noord/Zuid-variatie
 - 2.1 Tot 1980
 - 2.2 Na 1980
3. Vooruitblik
 - 3.1 Positie van Standaardtaal en Tussentaal
 - 3.2 Kenmerken van het Nederlands
4. Besluit

1. Feiten

1.1 Positie Standaardtaal in Vlaanderen en Nederland

In Vlaanderen wordt dialect, regiolect, tussentaal, en AN gesproken.

Ik gebruik 'standaardtaal' en 'AN' als synoniemen. In het regiolect zijn weliswaar een aantal dialectkenmerken uitgevlakt, maar het blijft onmiskenbaar de taal van een bepaalde regio. Tussentaal in Vlaanderen is de taal tussen dialect/regiolect en de standaardtaal. Tussentaal functioneert als een lingua franca: het is tegelijk niemands en allemans taal. Mede daarom wordt tussentaal ook wel - meestal denigrerend - 'Verkavelingsvlaams' of 'soap-Vlaams' genoemd, naar wat als de typische gebruikssfeer voor dat soort Nederlands wordt beschouwd: de nieuwbouwwijken die overal in Vlaanderen op verkavelde gronden zijn opgetrokken, en de goedkope Vlaamse soaps op televisie, waarin het taalgebruik uit die verkavelingen wordt geïmiteerd. Tussentaal is de taal van wie AN probeert te spreken zonder dat AN echt te beheersen. Maar het is tegelijk de taal van wie het AN wél beheerst, maar bewust kiest voor een tussen-taal; het is dus ook de taal van veel hoger opgeleiden thuis, tijdens de koffiepauze op het werk, enz. Tussentaal vertoont bijgevolg een grote variatiebreedte. Definiërende kenmerken zijn niet in de vorm van noodzakelijke en voldoende voorwaarden op te sommen; er moeten wel voldoende afwijkingen van de standaardtaal in zitten én voldoende afwijkingen t.o.v. dia/regiolect.

Kenmerken van tussentaal:

fonetisch:

bepaalde klanken vallen weg: *ik eb; ik oor da nie, as* i.p.v. *als, da* i.p.v. *dat, me* i.p.v. *met, nie* i.p.v. *niet, wa* i.p.v. *wat, enz.*

morfologisch:

- afwijkende lidwoorden: *den/nen bakker, ne mens*
- afwijkende verbuiging van adjectieven en van bezittelijke/aanwijzende voornaamwoorden: *ne kleinen bakker, een klein tafel, mijne stoel, diejen bakker*
- afwijkende (vormen van) persoonlijke voornaamwoorden: het *gij*-systeem in de 2^e persoon; *ekik* als herhaling van het subject 1^e persoon enkelvoud, zoals in *ik kom ekik wel*; enz.
- afwijkende werkwoordsvormen: *ik zien, ik staan, gij ga niks, hij zie scheel*
- afwijkende diminuering: *boekske, zoeteke*

lexicaal: *schoon* i.p.v. *mooi, klappen* i.p.v. *praten, een tas koffie* i.p.v. *een kop koffie, enz.*

syntactisch

- dubbele negatie: *ik zie nie goe nie meer*
- redundant en versterkend gebruik van *dat* bij voegwoorden: *ik weet nie wanneer / of / hoe / waar / wat / wie ... dat ze betalen*
- doorbreking van de werkwoordelijke eindgroep:
met voor-pv: *dat onrecht zou moeten aangeklaagd worden* i.p.v. *moeten worden aangeklaagd of aangeklaagd moeten worden*;
met achter-pv: *ik vind dat dat onrecht moet aangeklaagd worden* i.p.v. *moet worden aangeklaagd of aangeklaagd moet worden*

In al deze kenmerken verschilt tussentaal aanzienlijk van zowel de formele als de informele standaardtaal in Nederland

Als we kijken naar de taal van Vlamingen in informele situaties, dan is het verschil duidelijk; vb. koffiepauze/receptie

in Nederland: de meeste mensen spreken (een informele variëteit van) standaardtaal
in Vlaanderen

- spreken sommigen dialect (vooral mensen uit dezelfde streek, bijv. West-Vlamingen)
- spreken sommigen vlekkeloos AN
- spreekt de overgrote meerderheid tussentaal

dus: in Vl. beheersen minder mensen dan in NL. de ST, en zij die de ST beheersen gebruiken ze in minder situaties dan de Nederlanders zouden doen.

1.2 Kenmerken van de ST in Vlaanderen (in vergelijking met NL)

Maw: hoe zit het met de verhouding tussen Belgisch AN en Nederlands AN?

Ervaring leert: in spreektaal zijn Vlamingen en Nederlanders meteen van elkaar te onderscheiden; een paar zinnen, of zelfs een paar woorden volstaan; dat komt in de eerste plaats door het verschil in uitspraak.

Dat is ook binnen Vlaanderen zo: aan de uitspraak en de intonatie hoor je meteen of je met iemand uit Antwerpen, West-Vlaanderen of Limburg te maken hebt, zelfs als die AN probeert te spreken.

De Nederlandse uitspraak verschilt systematisch van de Vlaamse op de volgende punten:

- verstemlozing in begin van een woord: zeker, veel, vogels
 - diftongering (tweeklank) van lange klanken: veel, boos, vier
 - andere R: vuur (twee consonanten en vocaal worden anders uitgesproken)
- maar daarnaast zijn er ook losse woorden die we anders uitspreken: op z'n Frans of Engels, en met wisselende klemtoon: 'accu (ipv 'batterij' in auto), recital, accordeon, ...

In geschreven taal valt uitspraak als herkenningssignalen weg, en als je een willekeurige passage uit een tekst leest, is eerste houvast om herkomst van tekst te bepalen: woordenschat

vb.

- nou zeg / amaai zeg
- hartstikke leuk: 'hartstikke' NL ; vergelijk met 'leuk', dat nu wel, maar 30 of 50 jaar geleden helemaal niet gebruikt werd door Vlamingen

2 soorten woordenschat:

+ cultuurgebonden, institutionele terminologie:

Vl: rijkswacht, schepen, regent, licentiaat, arrondissementscommissaris, bestuurssecretaris, vrederechter,
NL: doctorandus, commissaris van de koningin, enz.

m.a.w.: er zijn verschillende dingen, instellingen, concepten in Vl en NL, en dat wordt gereflecteerd in de terminologie

! soms gevaarlijk: soms hebben we wel dezelfde term, en denk je, aha ze hebben dat dus ook in NL, maar dan blijken er verschillende dingen mee te worden benoemd: gemeente: de gezamenlijke gelovigen van een bepaald kerkgenootschap (prot.), of bestuursseenheid

+ echte woordverschillen, dwz we hebben in onze cultuur hetzelfde ding of concept, maar we benoemen het anders: lavabo/wastafel, luchtmatras/luchtbed, dampkap/wasemkap, enz.

ook morfologische verschillen

- Nl: -erd: leukerd, lelijkerd, stiekemer, bangerd, stommerd; in Vl: -aard/-erik: lelijkaard, geniepigaard, bangerik, stommerik, dommerik, ...
- in Nl meer -en-meervoud: leraren, handelaren, doktoren

behalve aan de woordenschat kun je een Vl tekst ook herkennen aan syntactische verschijnselen, bijv. de woordvolgorde:

vb. ik weet dat ik haar nog eens moet opbellen (Vl) / op moet bellen (Nl)

ik denk dat hij voor jou een boek zal gekocht hebben / gekocht zal hebben / zal hebben gekocht

zijn dat verschillen die geleidelijk aan nog zullen vervagen om uiteindelijk te verdwijnen?

voor een deel wel, voor een ander deel zeker niet; veel hangt samen met

- 1) de mate waarin Vlamingen worden blootgesteld aan Noordnederlands taalgebruik
- 2) de mate waarin Vlamingen bereid zijn om talige verschijnselen die ze horen en lezen bij Nederlanders in hun eigen taalgebruik op te nemen; die bereidheid hangt samen met de attitude van Vlamingen tegenover de Nederlanders, en met het zelfbeeld van de Vlamingen (groeïend zelfbewustzijn)

1) mogen we meer blootstelling verwachten? wellicht niet, want kijk- en luistergedrag is zeer Vlaams, meer nog dan vroeger!

2) bereidheid om dingen over te nemen? om meer te gaan praten en schrijven zoals de Nederlanders?

- midden jaren '70: 1000 Vlamingen gevraagd: "Zou u willen kunnen spreken zoals de Nederlanders in de kwis?"

64 % nee, 35 % ja

andere studies sedertdien bevestigen dat beeld: de gemiddelde Vlaming vindt de Nederlander erg vlot ter taal, met een uitgebreide woordenschat; de Vlaming zou zelf ook liever wat vlotter ter taal zijn, en zou liever wat minder naar zijn woorden moeten zoeken, maar dént er niet aan om de 'Hollandse' uitspraak over te nemen, want die vinden velen slordig, onduidelijk, blasé, arrogant, etc.

algemeen bekend in de sociolinguïstiek (studie van taal vanuit sociologisch perspectief) is het verschijnsel dat attitudes over taalverschijnselen eigenlijk attitudes over sprekers van die taal zijn: vinden we de sprekers achterlijk, dan vinden we hun taal ook achterlijk

dus: Nederlandse uitspraak vinden we belachelijk, verwaand, slordig, omdat we eigenlijk de Nederlanders zo beoordelen, en uiteraard willen we de uitspraak dan niet overnemen

- dat er toch - weliswaar tijdelijk - dingen kunnen veranderen in attitude tegenover Nederlanders en hun taal (uitspraak) is gebleken in de jaren '70 en '80: toen genoot een soort Nederlands uit het Noorden een groot prestige, en de bereidheid om die taal over te nemen, te imiteren, was toen ook zeer groot; vanaf

eind jaren '60 zijn in Nederland piratenzenders als radio Noordzee, Caroline en Veronica in de ether gegaan, vanop schepen in de Noordzee; die verwendeten Vlaamse en Nederlandse luisteraars met de muziek die ze graag hoorden; die zenders, en dus ook hun "Hollands" sprekende DJ's genoten toen ook in Vlaanderen een groot prestige (het piratenkarakter, Robin Hood-achtige: tegen de wil van de overheid in de mensen toch leuke muziek laten beluisteren, 24u/24u)

wat bleek: toen eind jaren '70, begin jaren '80 in Vlaanderen de eerste vrije (lokale) radio's in de ether gingen, deden de Vlaamse DJ's hun uiterste best om zo Hollands mogelijk te klinken; ondertussen zijn de piratenzenders in de golven verdwenen, of gelegaliseerd (cf. Veronica), en hét voorbeeld om naar op te kijken is daarmee verdwenen; geleidelijk aan is het taalgebruik op de vrije radio's Vlaams geworden

dus: bij voldoende blootstelling gepaard gaande met positieve attitude, kan het imitatie/overnamegedrag spectaculaire vormen aannemen

2. Houding/beleid tav NZ-variatie

2.1 tot 1980: 'inhalen' is de boodschap

- met de Val van Antwerpen in 1585 raken Vlaanderen en Nederland gescheiden
- Vlaanderen leeft vervolgens eeuwen lang onder een anderstalige (Franse) elite, terwijl in het Noorden de moedertaal veel meer kansen krijgt
- vooral vanaf de tweede helft van de 19^e eeuw wordt de roep in Vlaanderen luider om de moedertaal de rechten te geven die haar toekomen (cf. Vlaamse beweging), MAAR de moedertaal is op dat moment weinig meer dan een verzameling Vlaamse dialecten met een heel oubollig 'Schoon Vlaams' erboven van onderwijzers (hogere onderwijs was verfranst)
- voorvechters van de Vlaamse zaak beseffen dat ze een volwaardige Nederlandse standaardtaal nodig hebben om de concurrentie met het Frans te kunnen aangaan, en ze kiezen ervoor om die gewoon te lenen bij de Nederlanders, het broedervolk
- Resultaat: decennialang beleidsinitiatieven om de Vlamingen ABN te leren
cf. Marc Galle op radio, Taalrubrieken in de krant (Taaltuintjes), ABN-kernen, ABN-weken, 'Hier spreekt men Nederlands' op tv, Eugène Berode (taalraadsman van de toenmalige BRT), enz.
cf. strijd tegen dialectismen, en vooral gallicismen: alles wat via het Frans in onze taal was gekomen, moest worden uitgeroeid
- Resultaat:
 - 1a Meer Vlamingen dan ooit beheersen de ST, zeker de hoger opgeleiden
 - 1b Die ST wordt door de mensen die de ST beheersen ook in meer situaties gebruikt (vb. recepties, gemeenteraadszittingen, vergaderingen, op het werk, enz.)
 2. De standaardtaal die momenteel in Vlaanderen wordt gebruikt, lijkt veel sterker op het Nederlands van de Nederlanders dan 100 jaar geleden

3. De Vlaming heeft er een fundamentele taalonzekerheid aan overgehouden: als we spreken moeten we voortdurend met twee dingen tegelijk bezig zijn: wat willen we zeggen? (inhoud), en zeggen we het niet verkeerd? (vorm)

2.2 na 1980 : erkenning van 'Belgisch Nederlands'

- laatste decennia 20^e eeuw: evolutie van variatievijandig naar variatievriendelijk taalbeleid; dat sluit nauwer aan bij taalgevoel van Vlamingen, die weliswaar goed Nederlands willen spreken en schrijven, maar tegelijk als gebruikers van het *Belgische* Nederlands herkenbaar willen blijven
- m.a.w. traditionele visie op Vl Nederlands als 'onvolkomen' Nederlands, met nog een aanzienlijke achterstand op het NL nederlands heeft plaats gemaakt voor onbevangener benadering van de taal van de Vlamingen als een zich ontwikkelende nationale variant van het Nederlands, vergelijkbaar met variatie in Engels, Frans, Duits, Spaans, enz.
- waarom 1980? rond die tijd verschijnen meer en meer publicaties waarin vraagtekens worden geplaatst bij het streven om de Vlamingen zo veel mogelijk noordelijk Nederlands te laten gebruiken; rond die tijd ook stoppen de meeste taalrubrieken in de media; er zijn er de jongste jaren weer een paar bijgekomen, maar niet langer met de boodschap "zeg niet kamion, maar vrachtwagen", maar veeleer met allerlei weetjes ivm met taal, nieuwe woorden enz.

3. Vooruitblik

3.1 Positie ST en TT in Vlaanderen

In meer formele omstandigheden (journaal op tv en radio) accepteert de Vlaming het AN als norm.

In minder formele omstandigheden zal de Vlaming de voorkeur geven aan tussentaal die, afhankelijk van de situatie, meer of minder standaardtalige kenmerken zal bevatten;

De steile opmars van tussentaal in Vlaanderen in de voorbije jaren, en wellicht ook in de eerste decennia van deze nieuwe eeuw, is toe te schrijven aan een samenspel van factoren.

1. Om te beginnen krijgen veel jongeren de tussentaal met de papepel binnen. De meeste Vlaamse ouders voeden hun kinderen niet langer op in het dialect. Aangezien die ouders zelf meestal geen competenten AN-sprekers waren, is in veel Vlaamse gezinnen een tussentaal als thuistaal gebruikt.

2. Vlaanderen is welvarend, heeft een grote mate van zelfbestuur, domineert nu toch al een aantal jaren de nationale politiek (cf. hoe lang is het geleden dat we een Franstalige eerste minister hadden?), en

zelfs de internationale politiek (Dehaene, Willy Claes, Martens, Declerck, ...) cf Van Den Brande : "wat we zelf doen, doen we beter."

Lieten Vlamingen zich vroeger nog gemakkelijk culpabiliseren met betrekking tot hun gebrekkige beheersing van de standaardtaal, dan gebruiken ze nu onbeschroomd tussentaal waar en wanneer zij dat prettig vinden.

3. Een andere factor die heeft bijgedragen tot de sterke positie van de tussentaal is de spectaculaire toename van de bovenregionale informele contacten, o.a. door de groeiende mobiliteit. Wegens het bovenregionale karakter van die communicatie is dialect, voor zover de jongere generatie dat nog beheerst, uitgesloten. Maar ook de standaardtaal kan niet voldoen aan die behoefte aangezien het AN door de gemiddelde Vlaming te zeer wordt geassocieerd met afstandelijkheid, vormelijkheid en zakelijkheid. In dat vacuüm heeft de tussentaal zich vrij kunnen ontwikkelen.

4. Dat is in de voorbije jaren gepaard gegaan met een opvallende democratisering en informalisering van de omgangsvormen en van de media. Enerzijds worden gewone mensen mediafiguren, getuige daarvan het groeiende aandeel human-interest programma's en reality soaps op radio en televisie. De (tussen)taal van die mensen is een kleurrijk aspect van hun identiteit: ze zijn écht want ze spreken zoals ze gebekt zijn. Anderzijds doen minder gewone mensen, zoals (nationale) politici bijvoorbeeld, alle moeite om als gewone mensen te worden beschouwd, en daarbij spreken ze het hele tussentalige register aan. Het zou me niet verbazen als ministers daar zelfs in getraind werden door hun communicatie-adviseurs.

Tekenend voor de kleine omwenteling die de voorbije jaren heeft plaatsgevonden, en die zich nog de volgende jaren zal doorzetten, is de koerswijziging van de VRT: vroeger alles zoveel mogelijk in het (noordelijk gerichte) AN (Bérode); die is met pensioen; de fakkel is overgenomen door een jongere (Ruud Hendrickx); die schreef een Taalcharter voor de VRT:

"Als beginsel nemen we aan dat de standaardtaal wordt gebruikt in al die programma's waarin het publiek ze verwacht, in die programma's waarin de taal alleen maar een neutraal medium is om de boodschap over te brengen en ze geen andere signaalfunctie heeft. Tot die categorie behoren de uitzendingen van de nieuwsredacties, de sportverslaggeving, het jongerenjournaal, documentaires op radio en televisie, consumentenmagazines, human-interestprogramma's, amusementsprogramma's, ...
[...]

Dialect en tussentaal zijn geenszins uitgesloten, maar ze kunnen alleen worden gebruikt in programma's waarin ze functioneel zijn, met name in fictie en in uitzendingen over streekcultuur. In soaps, feuilletons en comedy-reeksen van eigen bodem mag dialect en tussentaal te horen zijn. Als er personages uit een bepaald milieu opgevoerd worden, mogen ze klinken zoals die mensen spreken. Het komt de geloofwaardigheid van de personages alleen maar ten goede."

(Hendrickx 1998)

Dat in principe op radio en televisie standaardtaal wordt gebruikt, beantwoordt volledig aan de verwachting van de Vlamingen. Maar dat van dat principe wordt afgeweken in Vlaamse soaps lijkt me geenszins in strijd met die verwachting. In die context is het gebruik van tussentaal immers volkomen legitiem: het weerspiegelt het reële taalgebruik in Vlaanderen in huis-tuin-en-keukensituaties, en draagt op die manier bij tot de herkenbaarheid van die programma's.

Ik ben ervan overtuigd dat het doordachte gebruik van standaardtaal en tussentaal in de media bijdraagt tot de registergevoeligheid van de Vlaming, die inderdaad telkens opnieuw ondervindt dat alledaagse gesprekken best in tussentaal mogen, maar dat daarnaast standaardtaal onmisbaar is in meer formele communicatiesituaties.

Naar een informeel Standaardnederlands in Vlaanderen?

Steeds minder mensen spreken dialect; steeds meer mensen spreken van huis uit een vorm van tussentaal. Tegelijk is de beheersing van de standaardtaal er de voorbije decennia op vooruit gegaan. Een beetje vereenvoudigend zal de taalontwikkeling in Vlaanderen zich dus afspelen in het spanningsveld tussen standaardtaal en tussentaal. Omdat tussentaal en standaardtaal alletwee geschikt zijn en gebruikt worden voor de bovenregionale communicatie, en het verschil er een is van (in)formaliteit, zullen er in Vlaanderen evenzoveel soorten Nederlands te horen zijn als er soorten van (in)formaliteit bestaan, het ene wat tussentaliger gekleurd dan het andere.

De kloof tussen standaardtaal en tussentaal zal m.a.w. verkleinen, en er zal een continuüm groeien waarbij de informelere variëteiten van het Standaardnederlands in Vlaanderen naadloos zullen overgaan in wat nu nog tussentaal wordt genoemd. Wie standaardtaal en tussentaal beheerst, zal ingrediënten van de twee zo doseren dat de taal aangepast is aan de (in)formaliteit van de situatie. Dat zie je nu al gebeuren bij de spraakmakende gemeente van journalisten, theatermensen, schrijvers, politici, media-mensen, bedrijfsleiders etc.

In dat verband is het taalgebruik bij (al dan niet rechtstreekse) sportverslaggeving interessant. Aan de ene kant is dat een vorm van berichtgeving, en vanuit dat perspectief mag het gebruik van standaardtaal worden verwacht. Aan de andere kant is sport natuurlijk gewoon entertainment, en mag het informelere taalregister worden verwacht dat bij spelprogramma's en soaps hoort. In de praktijk zie je ook dat het taalgebruik in sportprogramma's een mengeling is van standaardtaal en tussentaal, en dat op die manier in plaats van een kloof een registercontinuüm groeit tussen de bovenregionale variëteiten van het Nederlands in Vlaanderen.

vb Marc Vanlombeek in gesprek met Eddy Planckaert of Eddy Merckx

of: Marc Uyterhoeven in gesprek met Paul van Himst

3.2 Kenmerken van het Nederlands in Vlaanderen

In de formele registers blijft de taaleenheid tussen Nederland en Vlaanderen groot; hoe informeler het taalgebruik hoe groter de verschillen. De wederzijdse standaardtalige afstemming tussen Nederland en Vlaanderen blijft immers tamelijk groot, alleen al doordat beide gemeenschappen een groot deel van de schriftelijke Nederlandstalige cultuur delen: alle romans, en vrijwel alle non-fictie voor het bredere publiek worden in dezelfde vorm in Nederland en Vlaanderen op de markt gebracht. Standaardtalige afstemming via radio of televisie is erg beperkt omdat Vlamingen en Nederlanders de voorkeur blijken te geven aan de programma's van eigen bodem.

In de informele taal zijn er nu al aanzienlijke Noord/Zuid-verschillen, en daar zal in de toekomst weinig aan veranderen. De ontwikkeling van de informele registers voltrekt zich immers vrijwel volkomen autonoom in Vlaanderen en Nederland. Uniek voor Vlaanderen is de verspreiding van de tussentaal als algemene informele omgangstaal, en de groei van een registercontinuüm voor de bovenregionale communicatie – tussentaal > informeel AN > formeel AN – met meer of minder tussentalige en standaardtalige ingrediënten, aangepast aan de (in)formaliteit van de situatie.

We moeten wel opletten voor zelfgenoegzaamheid; het is niet omdat we talig meer onze eigen weg gaan dan vroeger, dat we niets meer te leren hebben van de Nederlanders: Op het terrein van de zakelijke communicatie (formelere AN), en de zakelijke woordenschat kunnen we nog wel een en ander overnemen; cf. doe de test: benoem de onderdelen van een fiets, van een auto in het AN

Praktische gevolgen van de erkenning van het Belgisch Nederlands als aparte variëteit van het Nederlands: in alle grote beschrijvingen van het Nederlands zal systematisch worden aangegeven wat in welke nationale variant wordt gebruikt, zoals dat voor Brits en Amerikaans Engels het geval is; dus in Van Dale zul je kunnen zien of iets Vlaamse tussentaal is, of AN in Vlaanderen, of AN in Nederland; in de ANS (de grote spraakkunst) staat welke constructies alleen of vooral in Vlaanderen of Nederland worden gebruikt; in het onlangs verschenen uitspraakwoordenboek wordt systematisch de Belgische van de Nederlandse uitspraak onderscheiden

4. Besluit

Bij het begin van het nieuwe millennium heb ik eigenlijk een prettige boodschap voor de Nederlandsprekenden in Vlaanderen; het Belgische Nederlands wordt nu vrij algemeen erkend als een nationale variant van het Nederlands;

de 20^e eeuw is voor de Vlaming eigenlijk de eeuw van de taalangst, de taalonzekerheid geweest: de dreiging van het Frans, de onzekerheid bij het formuleren, enz.

de 21^e eeuw zou voor de Vlaming de eeuw moeten worden van het taalplezier: de positie van het

Nederlands in Vlaanderen is niet langer bedreigd door het Frans, we hoeven niet langer per se de taal van de Nederlanders te imiteren; dat zou de Vlaming wat meer zelfvertrouwen moeten geven in het taalverkeer; dat was hoognodig, want al te vaak is de taal voor de Vlaming in het verleden veeleer een hinderpaal, een rem geweest op zijn efficiënte communicatie, ipv een soepel instrument dat zich schikt naar de wensen van de gebruiker

* * * * *

Productie: Academia Press Wetenschappelijke Uitgeverij
www.academiapress.be info@academia-press.com

ACADEMIA PRESS

